

מלך שמחל על כבודו – אין כבודו מחול (קידושין לב ע"ב) / הרב אביגדור לוינגר

"מלך שמחל על כבודו – אין כבודו מחול", פירושו שאין מסתמכים על מחילת כבודו, אלא נוהגים בו כבוד הראוי לו (שטמ"ק כתובות יז ע"א).

מספר טעמים נאמרו לדין זה:

יש מבארים שמלך אינו יכול למחול על כבודו, משום שכבודו אינו מחמת עצמו אלא הוא נובע ממצוות "שום תשים עליך מלך" (דברים יז) – שתהא אימתו עליך, והמלך אינו רשאי להפקיע את מצוות ה' (תוס' סנהדרין יט ע"א). בכל שעה שהוא מוחל על כבודו, הרי כאילו הסיר עצמו מהיות מלך, ויש 'לשים' אותו מחדש (שטמ"ק שם).

ויש מי שכתב שמלך אינו יכול למחול על כבודו משום שכבודו ויראתו הם קיום היישוב (ספר הבתים ספר מצוה, אזהרה שיו). אם המלך מוחל על כבודו, עלול הדבר להביא לכך שבפעמים אחרות העם ימעט במוראו וכבודו (שטמ"ק שם).

ויש אומרים שמלך אינו יכול למחול על כבודו משום שמן השמים המליכו אותו, והמלוכה – והכבוד שעמה – אינם שלו אלא של ה', ולכן המזלזל בכבודו כאילו מזלזל בכבוד המקום (מהר"ם מרוטנבורג, הובא במרדכי גיטין תא). וביאר המקנה קידושין שם, שלכן הרואה מלך ישראל מברך "שחלק מכבודו", ובמלך גוי "שנתן מכבודו" (ברכות נח ע"א), משום שמלכות מלך ישראל היא של הקב"ה, ויש לו 'חלק' בה, אך במלך גוי אין כבוד לקב"ה אלא למלך בלבד, ולכן לדבריו מלך גוי יכול למחול על כבודו כי הכבוד הוא שלו.

ויש מי שביאר שכבוד המלך הוא כבודם של ישראל, שהמלך שלהם נכבד, ולכן הוא אינו יכול למחול על כבודם של ישראל (תוס' ע"ז יא ע"א, רבינו יונה, סנהדרין יט ע"א). לטעם זה, יש מהאחרונים שכתבו, שאם רוב ישראל מסכימים עם המלך למחול על כבודו, כבודו מחול, בשונה מהטעמים האחרים, שלפיהם אף רבים אינם יכולים לאפשר למלך למחול על כבודו.

מקורות וטעמים נוספים, ראו שולחן מלכים פ"ב הלכה ג – אתר מרכז תורה ומדינה.

חלק א של שולחן מלכים, על הרמב"ם פרק א בהלכות מלכים ומלחמות יצא לאור בשנת תשפ"ב, וחלק ב על פרקים ב-ג בעז"ה יצא לאור בשנה זו תשפ"ד.